

Reactie internetconsultatie DSM-implementatiewetsvoorstel

Ter attentie van het kabinet en de betrokken ministeries

Datum: 30 augustus 2019

Deze reactie is geschreven door Stichting Digitaal Erfgoed Nederland (DEN), het kennisinstituut voor digitalisering in de cultuursector. De opkomst van de digitale transformatie in de maatschappij roept voor culturele organisaties nieuwe vragen op en biedt nieuwe kansen. Culturele instellingen (kunsten en erfgoed) hebben een unieke rol in het vertellen van verhalen, in het reflecteren op complexe situaties en in het helpen begrijpen van de maatschappij om ons heen.

Wij zijn dan ook blij met een aantal excepties in de DSM-richtlijn die het gemakkelijker maken voor erfgoedinstellingen om delen van hun collecties beschikbaar te stellen voor het publiek en onderzoek en deze te sneller te behoeden voor verval. Voor onze opmerkingen over deze excepties en een aantal andere punten die betrekking hebben op erfgoedinstellingen, verwijzen wij dan ook naar de gezamenlijke reactie van Nederlandse erfgoedinstellingen die DEN van harte onderschrijft en de betreffende opmerkingen in de reactie van Open Nederland. Daarnaast willen we van de gelegenheid gebruik maken om nog een aantal andere zaken aan de orde te stellen, met name over de positie van kunstinstellingen en makers.

Verruiming van de exceptie voor cultureel erfgoed

In haar uitgangspuntenbrief voor het cultuurbeleid 2021-2024 erkent de minister het belang van het beschikbaar maken van het digitale erfgoed van de podiumkunsten en de ontwerpsector¹. Dat kan DEN alleen maar toejuichen: voor het publiek is niet de afkomst belangrijk, maar de kwaliteit. Een theaterscript bijvoorbeeld met originele aantekeningen van een regisseur heeft evenveel 'erfgoedwaarde' ongeacht of het van een bibliotheek of een podiumkunsteninstelling afkomstig is. Gek genoeg wordt dat onderscheid in de DSM-richtlijn wel gemaakt. De excepties² gelden alleen voor 'een voor het publiek toegankelijke bibliotheek, een museum, een archief of een erfgoedinstelling voor film of geluid.' Dit

¹ Uitgangspunten cultuurbeleid 2021-2024, p28 en de bijbehorende artikelen in de ontwerp-subsidieregeling.

² Zie bijvoorbeeld artikelen 15n, 16na en 18.

heeft niet alleen betrekking op het digitaal beschikbaar maken en herbruikbaar maken van erfgoedcollecties, maar ook op text & datamining, wat cruciaal is in de ontwikkeling van kunstmatige intelligentie. Door de huidige definitie in de richtlijn worden andere cultuurinstellingen dan erfgoedinstellingen op achterstand gezet en is dit een gemiste kans in het kader van de maatregelen die in de uitgangspuntenbrief worden genomen. DEN adviseert dan ook met klem om de excepties te verruimen voor cultureel erfgoed afkomstig uit de gehele cultuursector en dus ook de podiumkunsten- en ontwerpsector.

Meer mogelijkheden voor alternatieve businessmodellen van makers

DEN juicht het ook toe dat de richtlijn streeft naar “een duurzamere markt voor cultuurmakers, creatieve bedrijfstukken en de pers waarin rechthebbenden op basis van gelijkwaardigheid met distributeurs van hun content kunnen onderhandelen over licentievoorwaarden en prijzen, waarbij het in bijzonder nieuwe wijzen van verspreiding van deze content betreft.”³ Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in artikel 25ca rondom transparantie tussen CBO's en makers, waarbij we wel willen opmerken dat er ook sprake zou moeten zijn van transparantie tussen CBO's en afnemers van licenties⁴.

De richtlijn in zijn algemeenheid gaat er echter vanuit dat makers altijd het gebruik van hun werk zoveel mogelijk willen beperken en/of hun verdienmodel baseren op het verkopen van licenties. Wij willen de minister en de betrokken ministeries er ook op wijzen dat er een groeiende beweging makers is die zijn of haar werk juist zo breed mogelijk beschikbaar wil stellen voor gebruik en hergebruik, bijvoorbeeld door Creative Commons licenties. Ook hun verdienmodellen zijn juist op die vrije beschikbaarheid gebaseerd.

In meer detail betreft het onder andere de voorgestelde uitwerking van het opt-outmodel voor licenties met een verruimde werking bij out-of-commerce werken⁵ en een verruimde licentie in het algemeen zoals beschreven in artikel 45. Een maker kan voor opt-out kiezen als hij of zij niet wil dat erfgoedinstellingen het werk onder de verruimde licentie beschikbaar maken. Wat nu als makers zich niet door een CBO willen laten vertegenwoordigen binnen zo'n verruimde licentie, omdat zij hun werken nu al beschikbaar maken onder CC-licenties en daarmee ook een veel ruimer gebruik toestaan? In dat scenario wordt op dit moment niet voorzien. DEN stelt daarom voor om in het uiteindelijke ontwerp van de opt-out regeling en de verruimde licenties ook te voorzien in ruimer gebruik door bijvoorbeeld CC-licenties. Wij bieden ons hierbij nadrukkelijk aan om bij de verdere invulling voor verruimde licenties en de opt-out regeling in de artikelen 18, 44 en 45 mee te denken in de stakeholdersdialoog.

Contactpersoon voor deze reactie:

Wietske van den Heuvel, senior adviseur
wietske.vandenheuvel@den.nl

³ MvT p1,2.

⁴ Zie voor een gedetailleerde uitwerking de reacties van Open Nederland en de gezamenlijke reactie van Nederlandse erfgoedinstellingen.

⁵ artikel 18c en de opt-out in artikel 44, derde lid.